

“Biz öz ləyaqətimizi, öz qürurumuzu, öz müstəqilliyimizi heç kimə güzəştə getməyəcəyik”

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva oktyabrın 17-də Füzuli rayon ictimaiyyətinin nümayəndələri ilə görüşüb, Memorial Kompleksin və şəhərin bərpasının təməl daşını qoyublar. AZƏRTAC xəbər verir ki, dövlət başçısı görüşdə çıxış edib.

Prezident İlham Əliyevin çıxışı

- Əziz dostlar, əziz füzulililər, sizi səmimiyyətlə salamlayıram, Füzuliyə xoş gəlmisiniz deyirəm.

Biz azad edilmiş torpaqlarda bu gün Füzulinin işğaldan azad olunmasının birinci ildönümünü qeyd edirik. Düz bir il bundan əvvəl şanlı Azərbaycan Ordusu Füzuli şəhərini və bir neçə kəndi işğalçılardan azad edib, Azərbaycan bayrağı qaldırılıb və beləliklə, uzun fasilədən sonra Azərbaycan dövləti bu ərazilərdə öz suverenliyini təmin etdi. Bu, tarixi hadisədir. Əminəm ki, 17 oktyabr günü Azərbaycan xalqının çoxəsrlik tarixində xüsusi yer tutacaq. Çünki məhz oktyabrın 17-də bizim böyük şəhərimiz Füzuli işğalçılardan azad edildi. İkinci Qarabağ müharibəsində şəhid olmuş bütün şəhidlərimizə Allahdan bir daha rəhmət diləyirəm. Onların fədakarlığı, qəhrəmanlığı sayəsində biz tarixi ədaləti bərpa etdik. Azərbaycan Silahlı Qüvvələri 44 günlük müharibə zamanı əsl vətənpərvərlik və qəhrəmanlıq göstərmişdir. Azərbaycan Ordusu düşmənin canlı qüvvəsini, texnikasını məhv edərək tarixi ədaləti bərpa etdi və Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü bərpa etdi.

Müharibə zamanı Füzulinin azad olunmasının çox böyük əhəmiyyəti var idi, çünki böyük yaşayış məntəqəsi idi. Cəbrayıldan, Hadrutdan sonra üçüncü böyük yaşayış məntəqəsi işğalçılardan azad edildi. Füzuli uğrunda çox şiddətli döyüşlər gediirdi, bir neçə gün ərzində şəhərin ətrafında çox ciddi əməliyyatlar aparılırdı. Düşmən müqavimət göstərirdi, amma buna baxmayaraq, Azərbaycan Silahlı Qüvvələri öz tarixi missiyasını yerinə yetirdi. Mən Füzulinin azad olunması xəbərini Azərbaycan xalqına çatdıranda artıq Azərbaycan xalqı və hesab edirəm, bütün dünyaya gördü ki, biz öz şərəfli missiyamızı sona qədər yerinə yetirəcəyik, heç bir qüvvə bizi dayandıra bilməz.

Füzuli şəhərinin azad olunmasının əhəmiyyəti eyni zamanda bu şəhərin strateji yerləşməsi ilə bağlıdır. Füzuli nəzarətimizə keçəndən sonra artıq Şuşa istiqamətinə getmək üçün daha geniş imkanlar açıldı. Bir daha demək istəyirəm ki, Ermənistan tərəfi burada çox güclü istehkamlar qurmuşdu, bir neçə xətt istehkamdən ibarət müdafiə xətti qurulmuşdu. Otuz il ərzində düşmən burada möhkəmləndirli və bu istehkamları yarmaq, keçmək xalqımızın bir daha böyük qəhrəmanlığını, fədakarlığını göstərmişdir. Təbii ki, bunu görən düşmənin gözü qorxdı. Gördülər ki, bizim əsgər-zabitlərimiz doğma torpaqları azad etmək üçün ölüme getməyə hazırdırlar. Bu istehkamları canıqanı bahasına keçmiş qəhrəman əsgər-zabitlərimiz düşməne Azərbaycan xalqının böyüklüyünü bir daha göstərdi. Təsədüfi deyil ki,

Füzuli azad olunandan sonra Ermənistan ordusunda fərarilik halları daha geniş vüsət aldı. Düşmən gördü ki, bizim qabağımızda dura bilməyəcək, düşmən gördü ki, artıq bizim önümüz açıldı, digər şəhər və rayonlarımızın azad edilməsi məsələsi qaçılmazdır.

Füzuli şəhərinin azad edilməsi bizə əlavə mənəvi güc verdi. Azərbaycan Silahlı Qüvvələri bundan sonra böyük əzmkarlıq göstərərək xilaskarlıq missiyasını uğurla davam etdirdi. Füzuli azad olunandan 3 gün sonra Zəngilan şəhəri azad edildi, ondan beş gün sonra Qubadlı, ondan sonra biz Laçın dəhlizinə çıxdıq və beləliklə, müharibənin taleyi heç kəs üçün sirr deyildi.

Biz öz torpaqlarımızı azad etməli idik. Mən işğal dövründə bu məsələ ilə bağlı Azərbaycan xalqına dəfələrlə müraciət edərək və keçmiş köçkünlərlə görüşlər əsnasında deyirdim ki, nəyin bahasına olursa-olsun, torpaqlarımızı azad etməliyik. Onu da deyirdim ki, əgər lazım olsa, biz güc tətbiq etməklə öz torpaqlarımızı geri qaytaracağıq. Belə də oldu. Həm işğal dövründə, həm müharibə dövründə bütün təzyiqlərə, bütün bəyanatlara baxmayaraq, bizim qabağımızda heç bir qüvvə dayana bilmədi. Biz Ermənistan ordusunu darımağın etdik, erməni mifologiyasına son qoyduq, bütün dünyaya sübut etdik ki, “yenilməz Ermənistan ordusu” nəyə qadirdir və bütün dünyaya xalqımızın böyüklüyünü nümayiş etdirdik. Bu şanlı Qələbə çoxəsrlik Azərbaycan tarixində əbədi yaşayacaqdır.

Onu da deməliyəm ki, bizim uğurlu əməliyyatlarımız məhz Füzuli rayonundan başlamışdır. Müharibənin ilk günündə - sentyabrın 27-də Füzulinin Qaraxanbəyli, Qərvənd, Kənd Horadiz, Yuxarı Əbdürrəhmanlı kəndləri və Cəbrayılın Böyük Mərcanlı və Nüzgər kəndləri azad edildi. Yəni biz öz Zəfər missiyamızı məhz Füzuli rayonundan başlamışıq.

Bu gün Füzulidə olarkən hər kəs erməni vəhşiliyinin təzahürlərini görür. Çünki Füzuli ən çox dağıntılara məruz qalmış rayondur. Bir dəne salamat kənd yoxdur, bir dəne salamat bina yoxdur. Füzuli şəhəri tamamilə yerlə-yeksan edilib. Siz yaxşı xatırlayırınsız, Azərbaycan xalqı yaxşı xatırlayır, Füzuli azad olunandan sonra bir bina tapılmadı ki, biz oraya bayrağımızı sancaq. Bayrağımız hərbi hissənin həyətinədə dirəkdə qaldırılmışdı. Buraya gələn hər bir insan erməni vəhşiliyini, erməni vandallığını görür və bunu artıq heç kim inkar edə bilməz. Təsədüfi deyil ki, ermənilər işğal dövründə buraya heç kimi buraxmırdılar, hətta beynəlxalq təşkilatların nümayəndələrini də buraxmırdılar.

Düzdür, işğal dövründə Minsk qrupunun nümayəndələri iki dəfə fakt-

arəşdirici missiya ilə bu bölgələrə gəlmişdilər və müvafiq məruzələr hazırlanmışdı. O məruzələrdə göstərilirdi ki, düşmən burada böyük vandallıq törədi. Ancaq bu dərəcədə dağıntıları heç kim təsəvvür edə bilməzdi. Bu, erməni faşizminin eybəcər üzüdür, bütün dünya bunu görür və görməlidir. Artıq minlərlə insan, həm Füzuli sakinləri, eyni zamanda xarici diplomatlar, siyasətçilər, jurnalistlər azad edilmiş torpaqlara gəlib erməni vəhşiliyini öz gözləri görürlər.

Biz Füzuli şəhərini və Füzuli rayonunun kəndlərini bərpa edəcəyik. Ötən bir il ərzində bu istiqamətdə böyük işlər görüldü. Azad edilmiş bütün torpaqlarda həyat bərpa olunacaq, vətəndaşlar öz doğma ocaqlarına qayıdacaqlar. Bu bir il ərzində biz çox genişmiqyaslı quruculuq işləri ilə, eyni zamanda şəhər və kəndlərimizin bərpası ilə də məşğul olmuşuq. Bu proses çox mürəkkəbdir. Burada düzgün planlaşdırma aparılmalı, minalardan təmizləmə işləri görülməlidir. Füzuli azad edilmiş rayonlar arasında minaların sayına görə ən çox çirkəndirilmiş rayondur - yüz mindən çox mina basdırılıb. Biz bütün bu işləri paralel şəkildə aparmalıyıq. Eyni zamanda Füzuli şəhərinin baş planı, kəndlərin inkişaf konsepsiyası hazırlanıbdir. Birinci infrastruktur layihələri də məhz Füzulidə başlamışdır.

İşğal dövründə mən Füzuli rayonunun bizdə olan hissəsinə, ərazilərinə dəfələrlə gəlmişdim, 12 dəfə Füzuli rayonunda olmuşdum. Rayonun inkişafı ilə bağlı çox böyük işlər görüldü. Horadiz qəsəbəsinə şəhər statusu verildi və Horadiz Füzuli rayonunun qeyri-rəsmi mərkəzi müəyyən edilmişdir. Böyük sosial infrastruktur layihələri icra edildi - 24 məktəb, 2 xəstəxana, Olimpiya İdman Kompleksi, Gənclər Mərkəzi, Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyi, Muğam Mərkəzi tikildi. İnfrastrukturla bağlı çox böyük işlər görülmüşdür. Fərdi evlə-

rin bərpası işləri görülmüşdür. Yəni Füzuli rayonunun inkişafı ilə bağlı çox genişmiqyaslı işlər aparılırdı. Qeyd etdiyim kimi, 12 dəfə Füzulidə olmuşam. Burada köçkünlərlə görüşərək hər zaman onlara deyirdim ki, Füzuli şəhəri və rayonun qalan hissəsi azad olunandan sonra biz daha yaxşı evlər tikəcəyik, daha gözəl şərait yarıdacağıq və siz qayıdacaqsınız. Bu gün artıq bunu hər kəs görə bilir. Çünki Füzuli rayonunda artıq icra edilən layihələr bizim hem niyyətimizi, həm potensialımızı göstərir. Cəmi 8 ay ərzində Füzuli Beynəlxalq Hava Limanı inşa edilib. Bu gün hazır hava limanı ilə tanış olarkən mən bir daha gördüm ki, bəlkə də dünya praktikasında, dünya tarixində bu qısa müddət ərzində, minalanmış ərazidə beynəlxalq hava limanları tikilməmişdir. Biz Füzulidən Şuşaya elektrik xətləri çəkdik. Çünki Şuşa azad olunandan sonra mənfur düşmən bütün elektrik xətlərini kəsib, hətta su xəttini də parlatmışdır və Şuşa işıqsız qalmışdır, özü də qiş aylarında. Ona görə çətin şəraitdə Füzulidən Şuşaya elektrik xətləri çəkildi. Füzulidə yarımstansiya açıldı və ikinci yarımstansiyanın təməli bu gün qoyulmuşdur.

Yollarla bağlı. İndi siz gələndə yeni yoldan istifadə etdiniz. Görürsünüz, biz bu yolları qısa müddət ərzində çəkdik. Biz hətta Şuşaya qədər “Zəfər yolu”nu çəkdik və indi Füzuli-Şuşa magistral yolunun çəkilişi gedir. Hazırda Füzuli-Hadrut, Füzuli-Cəbrayıl, Füzuli-Ağdam yollarında işlər gedir. Bu gün Füzuli-Ağdam istiqamətində yeni yolun təməli qoyuldu. Eyni zamanda Ağdama gedən qonaqlar, vətəndaşlar Füzuli Beynəlxalq Hava Limanından istifadə edə bilirlər. Yəni Füzuli Beynəlxalq Hava Limanı Qarabağın hava qapısıdır.

Bütün bu işləri görərək biz bir məqsədi güdürükdü ki, keçmiş köçkünləri tezliklə öz doğma torpaqlarına qaytaraq. Bu gün təməl daşı-

nın qoyulması mərasimlərində işti- rak edərəkən biz artıq bu günü də böyük dərəcədə yaxınlaşdırmışıq. Bu gün Dövlətyarlı kəndinin inkişaf konsepsiyası təsdiq edildi, təməli qoyuldu. “Ağıllı kənd” konsepsiyası əsasında Dövlətyarlı kəndində böyük yaşayış məntəqəsi yaradılacaq. Beş kəndi birləşdirən bu layihə, ümid edirəm ki, gələn ilin sonuna qədər keçmiş köçkünlərin sərencamına veriləcək. Birinci mərhələdə 450 evin tikintisi nəzərdə tutulur. Ondan sonra əlavə 300 evin tikintisi nəzərdə tutulur və bu, Füzuli rayonunda birinci yaradılacaq yaşayış mərkəzi olacaqdır.

Bu gün Füzuli şəhərinin baş planı təqdim ediləcək. Artıq mənə bu baş plan təqdim edildi. Bu gün bərabər bu plana baxarıq. Bizim mütəxəssislərimiz bu plan üzərində uzun aylar ərzində işləyiblər. Bu gün biz hamımız bu layihə ilə bir daha tanış olarıq. Zəfər muzeyinin, işğal muzeyinin təməli qoyulacaq.

Füzuliyə həyat qayırdı və qayıdacaq. Əminəm ki, maksimum qısa müddət ərzində Füzuli şəhəri də, rayonun kəndləri də çiçəklənəcək. Biz azad edilmiş ərazilərdə ən müasir texnologiyaları tətbiq edirik. Bu, artıq reallıqdır. Bunu mən müharibə başa çatandan dərhal sonra bəyan etmişdim və bunu bu gün hər kəs görə bilir. Zəngilanda birinci kəndin inşası başa çatmaq üzrədir. Ağdam şəhərinin baş planı təsdiqləndi, işlər start verildi. Cəbrayılın baş planı təsdiqləndi. Artıq göstəriş verildi və vəsait ayrıldı, digər şəhərlərimizin - Zəngilan, Qubadlı, Kəlbəcər və Laçının baş planları hazırlanır. Bütün bu işləri biz görəcəyik. Bildiyiniz kimi, heç kimdən asılı olmayaraq, öz vəsaitimiz hesabına, heç kimə müraciət etmədən, heç bir kredit götürmədən biz bu işləri görəcəyik.

Bu işləri görmək üçün əlbəttə ki, biz uzun illər işləmişik. Uzun illər həm torpaqlarımızı azad etmək üçün ordumuzu gücləndirmişik, həm postmüharibə dövründə quru-

culuq, bərpa işlərini görmək üçün şərait yaratmışıq, imkanlar yaratmışıq - texniki imkanlar, intellektual potensial, kadr potensialı və maliyyə resursları. Bu gün Azərbaycan iqtisadiyyatı pandemiya böhranından sonra dirçəliir. Artıq mənə verilən məlumata görə, doqquz ayın rəqəmləri müsbətdir, iqtisadiyyat təxminən 5 faiz artıb, sənaye də artıb, qeyri-neft sənayesi isə təxminən 20 faiz artıb. Ancaq hər kəs bilməlidir ki, bütün bu bərpa işləri böyük vəsait tələb edir. Yəne də deyirəm, Azərbaycan heç kimdən heç bir yardım, bir çəpik də yardım almayıb və almayacaq. Bu günə qədər almayıbsa, bundan sonra da almayacaq. Bunu öz imkanlarımız çərçivəsində edəcəyik. Mən tam əminəm ki, bütün planlarımız maksimum qısa müddət ərzində həyata də əksini tapacaq, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur nəinki Azərbaycanın, dünyanın ən gözəl yerlərindən birinə çevriləcəkdir.

Sabah - oktyabrın 18-i tarixi gündür. Otuz il bundan əvvəl Azərbaycan dövlət müstəqilliyini elan etmişdir. Bildiyiniz kimi, mənim təşəbbüsümle milli bayramlarımızla bağlı Azərbaycan Milli Məclisi düzəlişlər edib. Mən hesab edirəm ki, bu düzəlişlər tarixi həqiqətə və tarixi ədalətə tam uyğundur. Bizim üçün əsas müstəqillik bayramı 28 May günüdür, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranması günüdür. Biz haqlı olaraq fəxr edirik ki, müsəlman ələmində birinci demokratik respublika məhz Azərbaycan xalqı tərəfindən yaradılmışdır. Biz bu gün müstəqil ölkə olaraq Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin varisiyik. Azərbaycan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin varisidir. 1991-ci il oktyabrın 18-də isə müstəqillik bərpa edildi. Edilən düzəlişlər məhz bu uyğunluqluğa son qoydu və bunu hər kəs bilməlidir.

Onu da bildirməliyəm ki, hesab edirəm, o vaxt Azərbaycan rəhbərliyi müstəqilliyi elan edərəkən çox əssəz vaxt itkisinə yol verib. Çünki müstəqillik daha əvvəl, daha tez elan oluna bilərdi. Bunu da hər kəs bilməlidir. Biz tarixə ədalətli yanaşmalıyıq. Biz ermənilərdən fərqli olaraq heç bir mifologiya yaratmamalıyıq. Tarixi olduğu kimi bilməliyik və qiymət verməliyik. Çünki 1991-ci ilin oktyabrında bir çox keçmiş müttəfiq respublikalar artıq öz dövlət müstəqilliyini elan etmişdir. Məndə siyahı var, mən həm sizə, həm də Azərbaycan xalqına bu məlumatı vermək istəyirəm, çoxları bəlkə bilmir.

Birinci keçmiş sovet müttəfiq respublikaları arasında öz müstəqilliyini Litva elan etmişdir - 11 mart 1991-ci ildə. Ondan sonra Gürcüstan - 9 aprel 1991-ci il, Latviya - 4 may, Belarus - 27 iyul, Estoniya - 20 avqust, Ukrayna - 24 avqust, Moldova - 27 avqust, Qırğızıstan - 31 avqust, Özbəkistan - 1 sentyabr, Tacikistan - 9 sentyabr, Ermənistan - 21 sentyabr, Türkmənistan - 27 sentyabr, Azərbaycan - 18 oktyabr. Bu qədər gözleməyin səbəbi nə idi? Bilirsiniz, mən bu suala cavab bilirəm. Bu, ritorik sualdır. Ona görə 18 oktyabr gününü böyük təmtəraqla qeyd etmək, yaxud da ki, kiməsə buna görə minnətdar olmaq tamamilə yersiz-

dir. Sovet İttifaqı dağılırdı, Rusiya Federasiyası özü dövlət suverenliyi haqqında Konstitusiya Aktını bizdən qabaq qəbul etmişdi. Rusiya çıxdı, Ukrayna çıxdı, bütün qalan respublikalar çıxdı. Azərbaycan rəhbərliyi nəyi gözləyirdi, kimi gözləyirdi? Bilirsiniz, ona görə bu tarixi bilmədən düzgün təsəvvür formalaşdırmaq çətindir. Gələcəkdə düzgün addımların atılması üçün də bu, vacibdir və gənc nəsil də bunu bilməlidir. Tarixi həqiqət belədir. Amma eyni zamanda bizim o ilə də digər tarixi həqiqət var - o da 17 noyabr tarixidir. 1990-cı il noyabrın 17-də Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə o vaxt Naxçıvan Muxtar Sovet Sosialist Respublikasının adı dəyişdirildi, “Sovet Sosialist” sözləri o addan götürüldü, sadəcə Naxçıvan Muxtar Respublikası adlandırıldı. 1990-cı il noyabrın 17-də Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin üçrəngli bayrağı Naxçıvanda rəsmi bayraq kimi qəbul edildi. Bu tarixi videolar var. Eyni zamanda Azərbaycan dövlət müstəqilliyini elan etmişdir. Bildiyiniz kimi, mənim təşəbbüsümle milli bayramlarımızla bağlı Azərbaycan Milli Məclisi düzəlişlər edib. Mən hesab edirəm ki, bu düzəlişlər tarixi həqiqətə və tarixi ədalətə tam uyğundur. Bizim üçün əsas müstəqillik bayramı 28 May günüdür, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranması günüdür. Biz haqlı olaraq fəxr edirik ki, müsəlman ələmində birinci demokratik respublika məhz Azərbaycan xalqı tərəfindən yaradılmışdır. Biz bu gün müstəqil ölkə olaraq Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin varisiyik. Azərbaycan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin varisidir. 1991-ci il oktyabrın 18-də isə müstəqillik bərpa edildi. Edilən düzəlişlər məhz bu uyğunluqluğa son qoydu və bunu hər kəs bilməlidir.

Onu da bildirməliyəm ki, hesab edirəm, o vaxt Azərbaycan rəhbərliyi müstəqilliyi elan edərəkən çox əssəz vaxt itkisinə yol verib. Çünki müstəqillik daha əvvəl, daha tez elan oluna bilərdi. Bunu da hər kəs bilməlidir. Biz tarixə ədalətli yanaşmalıyıq. Biz ermənilərdən fərqli olaraq heç bir mifologiya yaratmamalıyıq. Tarixi olduğu kimi bilməliyik və qiymət verməliyik. Çünki 1991-ci ilin oktyabrında bir çox keçmiş müttəfiq respublikalar artıq öz dövlət müstəqilliyini elan etmişdir. Məndə siyahı var, mən həm sizə, həm də Azərbaycan xalqına bu məlumatı vermək istəyirəm, çoxları bəlkə bilmir.

Birinci keçmiş sovet müttəfiq respublikaları arasında öz müstəqilliyini Litva elan etmişdir - 11 mart 1991-ci ildə. Ondan sonra Gürcüstan - 9 aprel 1991-ci il, Latviya - 4 may, Belarus - 27 iyul, Estoniya - 20 avqust, Ukrayna - 24 avqust, Moldova - 27 avqust, Qırğızıstan - 31 avqust, Özbəkistan - 1 sentyabr, Tacikistan - 9 sentyabr, Ermənistan - 21 sentyabr, Türkmənistan - 27 sentyabr, Azərbaycan - 18 oktyabr. Bu qədər gözleməyin səbəbi nə idi? Bilirsiniz, mən bu suala cavab bilirəm. Bu, ritorik sualdır. Ona görə 18 oktyabr gününü böyük təmtəraqla qeyd etmək, yaxud da ki, kiməsə buna görə minnətdar olmaq tamamilə yersiz-

dir. Sovet İttifaqı dağılırdı, Rusiya Federasiyası özü dövlət suverenliyi haqqında Konstitusiya Aktını bizdən qabaq qəbul etmişdi. Rusiya çıxdı, Ukrayna çıxdı, bütün qalan respublikalar çıxdı. Azərbaycan rəhbərliyi nəyi gözləyirdi, kimi gözləyirdi? Bilirsiniz, ona görə bu tarixi bilmədən düzgün təsəvvür formalaşdırmaq çətindir. Gələcəkdə düzgün addımların atılması üçün də bu, vacibdir və gənc nəsil də bunu bilməlidir. Tarixi həqiqət belədir. Amma eyni zamanda bizim o ilə də digər tarixi həqiqət var - o da 17 noyabr tarixidir. 1990-cı il noyabrın 17-də Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə o vaxt Naxçıvan Muxtar Sovet Sosialist Respublikasının adı dəyişdirildi, “Sovet Sosialist” sözləri o addan götürüldü, sadəcə Naxçıvan Muxtar Respublikası adlandırıldı. 1990-cı il noyabrın 17-də Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin üçrəngli bayrağı Naxçıvanda rəsmi bayraq kimi qəbul edildi. Bu tarixi videolar var. Eyni zamanda Azərbaycan dövlət müstəqilliyini elan etmişdir. Bildiyiniz kimi, mənim təşəbbüsümle milli bayramlarımızla bağlı Azərbaycan Milli Məclisi düzəlişlər edib. Mən hesab edirəm ki, bu düzəlişlər tarixi həqiqətə və tarixi ədalətə tam uyğundur. Bizim üçün əsas müstəqillik bayramı 28 May günüdür, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranması günüdür. Biz haqlı olaraq fəxr edirik ki, müsəlman ələmində birinci demokratik respublika məhz Azərbaycan xalqı tərəfindən yaradılmışdır. Biz bu gün müstəqil ölkə olaraq Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin varisiyik. Azərbaycan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin varisidir. 1991-ci il oktyabrın 18-də isə müstəqillik bərpa edildi. Edilən düzəlişlər məhz bu uyğunluqluğa son qoydu və bunu hər kəs bilməlidir.

Onu da bildirməliyəm ki, hesab edirəm, o vaxt Azərbaycan rəhbərliyi müstəqilliyi elan edərəkən çox əssəz vaxt itkisinə yol verib. Çünki müstəqillik daha əvvəl, daha tez elan oluna bilərdi. Bunu da hər kəs bilməlidir. Biz tarixə ədalətli yanaşmalıyıq. Biz ermənilərdən fərqli olaraq heç bir mifologiya yaratmamalıyıq. Tarixi olduğu kimi bilməliyik və qiymət verməliyik. Çünki 1991-ci ilin oktyabrında bir çox keçmiş müttəfiq respublikalar artıq öz dövlət müstəqilliyini elan etmişdir. Məndə siyahı var, mən həm sizə, həm də Azərbaycan xalqına bu məlumatı vermək istəyirəm, çoxları bəlkə bilmir.

Birinci keçmiş sovet müttəfiq respublikaları arasında öz müstəqilliyini Litva elan etmişdir - 11 mart 1991-ci ildə. Ondan sonra Gürcüstan - 9 aprel 1991-ci il, Latviya - 4 may, Belarus - 27 iyul, Estoniya - 20 avqust, Ukrayna - 24 avqust, Moldova - 27 avqust, Qırğızıstan - 31 avqust, Özbəkistan - 1 sentyabr, Tacikistan - 9 sentyabr, Ermənistan - 21 sentyabr, Türkmənistan - 27 sentyabr, Azərbaycan - 18 oktyabr. Bu qədər gözleməyin səbəbi nə idi? Bilirsiniz, mən bu suala cavab bilirəm. Bu, ritorik sualdır. Ona görə 18 oktyabr gününü böyük təmtəraqla qeyd etmək, yaxud da ki, kiməsə buna görə minnətdar olmaq tamamilə yersiz-

“Biz öz ləyaqətimizi, öz qürurumuzu, öz müstəqilliyimizi heç kimə güzəştə getməyəcəyik”

Əvvəlki 3-cü səh.

Əlbəttə ki, 30 il ərzində əziyyət içində, o cümlədən mənəvi əzab içində yaşamış köçkünləri maksimum qısa müddət ərzində öz doğma torpaqlarına qaytaracağıq. Bir daha sizi təbrik edirik və yeni uğurlar, cansağlığı arzu edirik. Sağ olun.

Milli Məclisin deputatı **Vüqar BAYRAMOV** dedi:

- Möhtərəm, cənab Prezident, çox hörmətli Mehriban xanım.

Füzuli sakinləri Sizi salamlayır, belə möhtəşəm tarixi günü onlara qismət etdiyinizə görə Sizə dərin minnətdarlıqlarını bildirirlər. Cənab Prezident, bu gün Füzuli rayonunun tarixində ən parlaq, ən qürurverici gündür. Çünki Sizin də qeyd etdiyiniz kimi, bir il öncə 27 illik erməni işğalına son qoyuldu. Bütün bunlar, möhtərəm Prezident, Sizin heç də hər bir dövlət başçısına, siyasətçisinə qismət olmayan siyasi təminatınız, beynəlxalq arenada böyük diplomatik nüfuzunuz və təbii ki, hərbi meydanında qəbul etdiyiniz cəsarətli qərarlar sayəsində mümkün oldu.

Möhtərəm Prezident, Ümummilli Liderimizin ən böyük arzusu torpaqlarımızın işğaldan azad olunması və ərazi bütövlüyümüzün bərpası idi. Qarabağ və bu gün Sizin rəhbərliyinizlə təməli qoyulaçaq Füzuli şəhərini işğaldan azad edən gəncər Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyev məktəbinin davamçıları və Sizin idarəçiliyinizlə yetişmələri. Cənab Prezident, Siz çox haqlı olaraq tarixi məqamlara toxundunuz, Ümummilli Liderimizin yenidən hakimiyyətə qayıtması füzulililərin taleyində həlledici rol oynadı. Mehriban xanımın inamı, eyni zamanda böyük qətiyyəti nəticəsində 1994-cü ildə Füzuli rayonunun 21 kəndi, eləcə də strateji əhəmiyyət daşıyan Horadiz qəsəbəsi işğaldan azad olundu. Daha sonra Sizin də qeyd etdiyiniz kimi, Horadiz qəsəbəsi şəhər statusu aldı və bu gün Horadiz Azərbaycanın ən inkişaf etmiş şəhərlərindən biridir.

Cənab Prezident, Füzuli sakinləri hər zaman Sizi Prezident və Ali Baş Komandan olaraq dəstəkləyib və Sizin rəhbərliyinizlə torpaqlarımızın işğaldan azad olunacağına inanıblar. Bu gün xoşbəxtlik ki, biz məğlub xalqdan qalib xalqa çevrilidik. Füzuli sakinləri hər zaman, möhtərəm Prezident, Sizin, eyni zamanda çox hörmətli Mehriban xanımın diqqət və qayğısını hiss edib və qiymətləndiriblər. Sizin qeyd etdiyiniz kimi, işğaldan azad olmuş ərazilərimiz - illər boyu həsrətlə baxdığımız və nisgilliklə xatırladığımız bu ərazilər artıq yeni quruculuq mərhələsinə qədəm qoynub. Cənab Prezident, Sizin rəhbərliyinizlə Füzuli rayonunda da bərpə və yenidənqurma mərhələsi başlayıb. Artıq Füzuli Beynəlxalq Hava Limanının inşası başa çatıb və yaxın vaxtlarda istifadəyə veriləcək. Bizim beynəlxalq hava limanı dünyada ən qısa müddətdə inşa edilən beynəlxalq hava limanlarından biridir. Bütün bunlar ondan xəbər verir ki, Sizin rəhbərliyinizlə işğaldan azad olunmuş ərazilərimizə çox qısa zamanda həyat gələcək. Sizin də qeyd etdiyiniz kimi, Qarabağ tezliklə cənnətə çevriləcək.

Cənab Prezident, cənnət Qarabağ bizimdir, cənnət Qarabağ Azərbaycandır! Cənnət Qarabağ,

cənab Prezident, Sizin və çox hörmətli Mehriban xanımın rəhbərliyi ilə hər zaman bizim olacaq. Təşəkkür edirik.

AMEA-nın İqtisadiyyat İnstitutunun nəzdində postmünaqişə ərazilərinin bərpası elmi mərkəzinin rəhbəri **Akif MUSAYEV** dedi:

- Möhtərəm cənab Prezident, Çox hörmətli Mehriban xanım. Füzuli əhalisi Sizi Füzulidə salamlayır, hörmət və ehtiramını bildirir. Bu gün Füzuli əhalisi, eyni zamanda azad olunmuş Füzuli torpağı sevinc içindədir.

Cənab Prezident, mən elm adamıyam. Keçən əsrin 90-cı illərində mən sovet dövrü Azərbaycan Respublikasının iqtisadi inkişafını təhlil etmişdim və bu dövrü üç mərhələyə bölmüşdüm - 69-cu ilə qədər olan dövr, 69-83-cü illər və 83-cü ildən sonrakı dövr. Sovet respublikalarının iqtisadi inkişafı ilə Azərbaycanın o dövrdəki iqtisadi inkişafını müqayisəli şəkildə təhlil edərək nəticələri ilə bağlı seriya məqalələrlə çıxış etmişdim. Həmin məqalələr "Azərbaycan iqtisadiyyatında Heydər Əliyev fenomeni" adlanırdı. Mən 69-83-cü illəri əhatə edən iqtisadi inkişafı Azərbaycan iqtisadiyyatının "qızıl dövrü" adlandırmışdım.

Bu gün də Sizin rəhbərliyinizlə Azərbaycan dövlətçiliyi və Sizin Ali Baş Komandanlığınızla Azer-

baycan Ordusu özünün "qızıl dövrünü" yaşayır.

Cənab Prezident, xalqımızın dəstəyi, Sizin Ali Baş Komandanlığınızla müzəffər Azərbaycan Ordusu torpaqlarımızı işğaldan azad etdi. Azərbaycan oğulları torpaqlarımızın azad olunması naminə şəhid oldular. Biz şəhidlərin ruhu qarşısında baş əyirik, qazilərimize Allahdan şəfa diləyirik.

Cənab Prezident, Sizin Ali Baş Komandanlığınızla Azərbaycan Ordusu zəka müharibəsi apardı və müharibəni qələbə ilə başa çatdırdı. Bu, dünya hərbi tarixində yeni bir səhifə açdı. Eyni zamanda Siz indiyə qədər Azərbaycana qarşı haqsız olaraq formalaşmış ədalətsizlikləri son qoyaraq informasiya müharibəsində qələbə qazandırdınız. Həmçinin diplomatiya sahəsində qalib gəldiniz və erməni faşizminin havadarlarının nə dərəcədə ədalətsiz mövqə tutduğunu dünyaya bəyan etdiniz.

Müharibədən, Qələbədən bir ilə yaxın vaxt keçib. Bu müddətdə burada görülən işlərin miqyası, intensivliyi, sürəti onu göstərir ki, çox yaxın vaxtlarda bu strateji hədəfə də Sizin ali rəhbərliyinizlə nail olunacaq, əhali öz doğma yurdlarına qayıdacaq. Nəhayət, Qarabağ ruhu, Qarabağ mədəniyyəti Qarabağ torpağına qayıdacaq.

Cənab Prezident, Sizin tapşırı-
nıza əsasən, repatriasiya poten-

sialının proqnozlaşdırılması və effektiv təşkil ilə bağlı araşdırmalar aparılır. İlkin nəticələrə görə, bütün əhalimizin çox böyük əksəriyyəti qayıtmaq əzmindədir və bu prosesə səbirlə gözləyirlər. Əmin ola bilərsiniz ki, bu insanlar Qarabağda aparılan quruculuq işlərində yaxından iştirak edərək Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafına öz töhfələrini verəcəklər.

Cənab Prezident, Füzuli əhalisi həmişə dövlətçiliyini, öz Prezidentinin yanında olub, bundan sonra da yanında olacaq. Füzuli əhalisi də bu quruculuq prosesində yaxından iştirak edərək öz töhfələrini vermək arzusunda və bu, belə də olacaq.

Mən kiçik bir kənddə - Qorqan kəndində anadan olmuşam və o, təmas xəttində idi. Mən ilde bir dəfə yaz vaxtı övladlarımla, nəvələrimlə gəlib o kəndə binokla baxırdım. Belə fikirləşirdim ki, nə vaxt o torpağa qayıtmaq və anadan olduğum o kəndi görmək mənə qismət olacaqmı? Bir dəqiqə də olsun ümidimizi itirməmişdik. Amma mən yaşda olan insanların bir nigaranchılığı vardı ki, birdən ömür vəfa vərəz o torpaqları görmür.

Cənab Prezident, çox sağ olun. Sizə minnətdarım. Azərbaycan dövrünə, Azərbaycan xalqına, Azərbaycan Ordusuna, Azərbaycan əsgərinə, Azərbaycan zabitinə minnətdarım ki, bu sevinci bizə yaşatdı.

Allah Sizi qorusun, Allah Sizin ailənizi qorusun. "Dəmir yumruq" da öz yerində. Sağ olun.

Azərbaycan Milli Konservatoriyasının dosenti, Xalq artisti **Elçin HƏŞİMOV** dedi:

- Möhtərəm cənab Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandanımız və çox hörmətli Mehriban xanım.

Sizi bu müqəddəs Qarabağ torpağında, Füzuli rayonunda görməkdən çox sevincli və qürurluyuq. Qarabağ torpağı, həmçinin Füzuli rayonu Azərbaycan mədəniyyətinə, musiqi mədəniyyətinə çox böyük simalar bəxş edib: xanəndələr, musiqiçilər, ifaçılar, bəstəkarlar. Təkcə bir insanın adını qeyd etmək kifayət edər ki, bax, bu gün tədris olunan Azərbaycan muğam proqramının müəllifi, ustad sənətkarımız Seyid Şuşinski məhz bu rayonun, Füzuli rayonunun övlətidir. Biz də gözümüzü açıb elə bu muğam musiqisini, xalq musiqisini eşitməmişik və bu mühtidə formalaşmışıq. Əlbəttə ki, bu gün bizim muğamımız çox böyük nailiyyətlər əldə edir. Bu da Sizin və təbii ki, Mehriban xanımın muğamımıza xüsusi qayğısı ilə mümkün olub. Biz bunu daim hiss edirik və bu, danılmaz bir faktır. Hələ torpaqlarımız işğal altında olarkən Qarabağda muğam mərkəzləri tikildi. Füzulinin yoxluğu zamanı Horadizə şəhər statusu verildi, orada,

həmçinin Ağdamda, Ağcabədidə muğam mərkəzlərinin tikilməsi böyük rəmzi mənə daşıyır. Bu, muğam ifaçılığına, muğam sənətinə, eyni zamanda yeni muğam ifaçılarına çox böyük stimül verdi. Mən bir də ona görə qürurluyam ki, Sizin tapşırıma əsasən tikilən "Zəfər yolu" mənim anamın, atamın uşaqlığı burada keçib, buralarda çox gözəl günlər görmüşük və bundan sonra da gözəl günlər göreceyik. Biz buna inanırıq, necə ki, həmişə Sizə inanmışıq.

Çıxışımın sonunda, cənab Prezident, bir məsələyə toxunmaq istəyirəm. Bu yaxınlarda Siz bizim qardaş Türkiyə kanallarının birinə müsahibə verərək söylədiniz ki, mən o torpaqlara, işğaldan azad olunmuş torpaqlarımıza gedərkən gözümün önünə o bölgələrdə yaşamış insanlar gəlirdi. Çünki onlar buraları görmür, onları bizim gözümüzü onu görməlidirlər.

Siz dediniz ki, hər zaman mənim gözümün önündə onlar idi, ne qədər əzab çəkirdilər, ne qədər əziyyət çəkirdilər. Bu sözlər hamımızı çox duyğulandırdı və eyni zamanda qürurlandırdı.

Biz fəxr edirik ki, bizim Sizin kimi liderimiz, Ali Baş Komandanımız var. Azərbaycan xalqı, Qarabağ camaatı Sizinlə qürur duyur. Füzulililər Sizinlə fəxr edir və qürur duyurlar. Bu gün Füzuli torpağında olduğumuzun, onun işğaldan azad olunmasının bir illiyini qeyd etməyimizin səbəbkarı Siziniz və heç zaman unudulmayacaq şəhidlərimizdir, qəhrəman qazilərimize. Buna görə Sizə təşəkkürümüzü bildiririk. Çox sağ olun, var olsun. Allah Sizi qorusun. Qarabağ Azərbaycandır!

ADA Universitetinin tələbəsi **Aysel CƏFƏRLİ** dedi:

- Möhtərəm Prezident və hörmətli Mehriban xanım.

Bu gün Sizin qarşınızda bir tələbə kimi, xüsusilə də Zəfər çalınmış ölkənin tələbəsi kimi çıxış edirəm. Bu, çox şərəfli və qürurvericidir. Doğma yurdumun adını yüksəkklərə qaldırmaq nəinki mənim, hər birimizin vətəndaşlığı borcudur, xüsusən də ağır pandemiya dövründə. Bilirik ki, bu xəstəlik qlobal bir problemdir və Azərbaycan onunla ən yüksək səviyyədə mübarizə aparır. Mən inanıram ki, biz bu xəstəliyə qalib gələcəyik. Çünki biz ikinci Qarabağ müharibəsinin qalibləriyik. O müharibədə ki, 44 gün ərzində öz şücaətimizi, qəhrəmanlığımızı bütün dünyaya göstərdik və burada "biz də varıq" dedik.

Düzdür, Qarabağı görməmişəm, səsinə-sorağını çox eşitmişəm. Tarixə nəzər salsaq, oranın necə möhtəşəm yerlər olduğunu və buna görə də başqılara maruz qaldığının şahidi olarıq. Məsələn, 1993-cü ilin sonlarında Qarabağın çox hissəsini ermənilər tərəfindən zəbt olunmuşdu. Lakin Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyev hakimiyyəte gəldikdən sonra Azərbaycanın həm daxili, həm də xarici həyatında mühüm irəliləyişlər oldu. Buna 1994-cü ilin yanvarında baş tutmuş Horadiz əməliyyatını nümunə göstərəm, mənə, tam yerinə düşər. Çünki Horadizin bugünkü gözəlliyi hər kəsə valeh edir.

Azərbaycan sürətlə inkişaf edirdi və eləcə də digər ölkələr arasında tanınmağa başlayırdı. Əf-

suslar olsun ki, 2003-cü il dekabrın 12-də biz Ümummilli Liderimizi itirdik və xalqımız dərin kədəre qerq oldu. Lakin cənab Prezident, Siz Prezident seçildən sonra xalqımız yenidən dirçəlməyə başladı, Azərbaycan yenidən inkişaf etməyə başladı. Mən əminəm ki, qələbimizdə yaşadığımız Ümummilli Liderimiz əgər nazirdə Azərbaycanı görməydi, necə sürətlə inkişaf etdiyinin, əmin əllərdə olduğunu və ən əsası, Qarabağımızı aldığımızın şahidi olar və sevinib fərəhlənərdi. Təbii ki, bunlar Sizin düzgün mövqeyinizin və uzaqgörən siyasətinizin nəticələridir. Unutmaq olmaz ki, torpaq su ilə qarışanda palçıq olur, qanla qarışanda Vətən. Buna görə Allahdan şəhidlərimizə rəhmət, qazilərimize şəfa və digər əsgərlərimizə uzun ömür diləyirəm.

Sizə çox təşəkkür edirəm ki, bu sevinci bizə yaşatdınız. Eyni zamanda şəhid ailələrinə və qazilərə göstərdiyiniz dəstəyə görə də Sizə minnətdarlığımı bildirirəm. Bunu da vurğulamaq istəyirəm ki, məcburi köçkün ailələrinə göstərdiyiniz dəstək də danılmazdır. Çünki neçə-neçə tələbənin ödənişinin qarşılamağınızın şahidiyəm və tələbələrə biri də mənəm. İllərdir xəyalını qurduğum yüksək təhsil imkanına malik ADA Universitetinə bu il qəbul olmuşam və eyni zamanda Prezident təqaüdüdə layiq görülmüşəm. Bunun üçün Sizə çox təşəkkür edirəm. Məqsədim gələcəkdə özünüzü görmədiyim, azad olunmasını eşidəndə kövrəlib ağladığım Füzuli rayonunda hüquqşünas kimi fəaliyyət göstərməkdir.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Füzuli rayon Ağaşaqallar Şurasının sədri **Zülfüqar ƏLİYEV** dedi:

- Möhtərəm cənab Prezident, Hörmətli Mehriban xanım.

Azərbaycan xalqına ilk Qələbə sevincini Ulu Öndər, fenomen şəxsiyyət Heydər Əliyev Ali Baş Komandan olduğu dövrə yaşatdı. İkinci Qələbə sevincini də yəne Füzuli cəbhəsində, hörmətli Prezidentimiz, Siz yaşatdınız. Üçüncü Qələbə sevincini də yəne Füzulidən başladı. Bu sevinci də Siz bəzə XXI əsrin müharibəsini apararaq yaşatdınız. Buna görə də Sizə "çox sağ olun, ömrünüz uzun olsun" deyirik.

Bu tərəfə uçan quşlara həmişə biz həsəd apararıq. İndi Sizin saldırdığınız o "Zəfər yolu" ilə - o şüşə kimi yolla biz Şuşaya gedirik. Füzuliyə gəlirik. Şuşada festivallar keçiririk, "Xarıbülbül" festivalını, Vaqifin poeziya günlərini, Üzeyir bəy Hacıbəylinin musiqi festivalını keçiririk. Mehriban xanımın dəstəyi ilə Heydər Əliyev Fondunun hesabına bizim oradakı müqəddəs məscidlərimiz - Yuxarı Gövhər ağa və Aşağı Gövhər ağa məscidləri, Saatlı məscidi, habelə Xalça muzeyi, Rəsm qalereyası təmir olunub, vətəndaşların istifadəsinə verilib. Bütün bunlara görə Sizə minnətdarlığımızı bildiririk, möhtərəm Prezidentimiz.

Siz beynəlxalq hava limanı tikdirməklə Füzuli rayonu ilə Bakı arasındakı məsafəni 30 dəqiqəyə endirmisiniz. Çox sağ olun, bu hava limanı mən deyərdim ki, Füzulinin simvoludur, Füzulinin açarıdır. Füzulililər Sizi çox sevir.

Möhtərəm cənab Prezident, 2003-cü ildə füzulililər öz qəti sözlünü deyib, yekun qərarını verib.

“Biz öz ləyaqətimizi, öz qürurumuzu, öz müstəqilliyimizi heç kimə güzəştə getməyəcəyik”

Siz bizim əbədi Prezidentimizsiniz. Biz o vaxtı düzgün seçim etməsəydik, bu gün burada görüşə bilməzdik.

Allah Sizi qorusun, Allah Sizə cansağlığı versin. Azərbaycanın gələcəyi naminə Sizə uğurlar arzulayırıq. Çox sağ olun.

Prezident İlham ƏLİYEV dedi:
- Çox sağ olun, əziz dostlar, xoş sözlərə görə sizə minnətdaram. Təkcə bir şeyi əlavə etmək istərdim ki, bu, bizim hamımızın Qələbəsidir. Çünki Azərbaycan xalqı yorulmadan bu Qələbəyə doğru addımlayır. Hər birimiz, hərə öz yerində öz töhfəsini ümumi Qələbəmizə, ümumi inkişafımıza verərək bu günü, bu müqəddəs günü yaxınlaşdırırıq.

Təsadüfi deyil ki, İkinci Qarabağ müharibəsi bizdə Vətən müharibəsi adlandırılır. Çünki hər birimiz, hər bir Azərbaycan vətəndaşı bu günü nəinki səbirsizliklə gözləyirdi, bu günə inanırdı, eyni zamanda öz əməyi ilə bu günü yaxınlaşdırırdı. Bizim üçün, xalqımız üçün torpaqlarımızın azad olunmasından daha vacib məsələ heç vaxt olmamışdır. Mən hesab edirəm ki, Qələbəmizin əsas amillərindən biri də məhz budur. Çünki biz Qarabağı unutmadıq, biz o vəziyyətlə barışmadıq. Halbuki bizə deyilirdi ki, artıq realılıqla gerek hesablaşsınız, siz birinci müharibədə, yəni 1990-cı illərdə məğlubiyyətə uğramısınız. Siz indi gerek bu vəziyyətlə barışır ermənilərlə kompromisə gedəsiniz, dil tapasınız. Mənim mövqeyim bellidir. Mən bu mövqeyi həm ölkə daxilində, həm beynəlxalq tədbirlərdə bütün kürsülərdə çıxış edərkən bəyan edirəm ki, biz bu vəziyyətlə heç vaxt barışmayacağıq. Mənə güc verən məhz xalqımızın əzmkarlığı idi. Çünki xalqımız barışmadı və görün, bu torpaqları görməyən cavan qız hansı sözləri deyir. Bu torpaqları görməyən cavanlarımız bu torpaqlar uğrunda ölmə gedirdilər. Bu, xalqımızın böyüklüyünü bir daha göstərir. Tarixdə müharibələr çox olub, münafiqlər olub, elə hallar olub ki, xalqlar istila ilə, işğalla barışmış olublar, boyunlarını büküb əylmiş olublar. Amma bizim xalqımız həmişə başını dik tutub. Biz həmişə bir arzu ilə, bir fikirlə yaşamışdıq ki, gün gələcək, ədalətli bərpə edəcəyik, xalqımızın üstündən “məğlub edilmiş” sözünü atacağıq, qürurlu xalq kimi, müzəffər xalq kimi yaşayacağıq və bu gün gəldi. Əgər xalqımız buna inanmasaydı, əgər cəmiyyətimiz bizim o səhadətli siyasətə dəstək olmasaydı, müharibəni bu nəticələrə başa vurmaq çox çətin olardı. Ona görə bu, bizim hamımızın qələbəsidir, hamımızın təntənəsidir.

Əlbəttə ki, bir çox amillər var. Bu haqda artıq danışılıb. Bu Qələbəmizi şərtləndirən amillər nəzərə alınaraq kitablarda, məqalələrdə, elmi araşdırmalarda yazılacaq. Amma hesab edirəm ki, bunların arasında ən başlıcası məhz əylməz ruhumuz və vətənpərvərliyimizdir. Məhz bu bölgədə bizim cavanlarımız, cavan əsgər və zabitlərimiz ölmə gedirdilər. Bütün o mövqələrdə, o dağlıq mövqələrdə ermənilər yerləşmişdilər. Onlar orada 30 il yerləşmiş, istehkamlar, bunkerlər, uzunmüddətli atəş nöqtələri qurmuşdular. Biz isə düzənlik olan yerə o təmas xəttini keçərək, o istehkamları yarıaraq gərdirdik, bizim gəncələr ölmə gedirdilər. Ona görə birinci əmil vətənpərvərlik, Vətənə olan sevgi, məhəbbətdir. Bu əmil bizim xalqımızı bundan sonra da yenilməz xalq kimi yaşadacaq.

Əsas vəzifəmiz, - əlbəttə, torpaqlarımızın qurulması, bərpası öz yerində, - gəncləri bu vətənpərvərlik ruhunda böyütməkdir. Çünki bu olmasa, onda bizim arzularımız yarımcı olacaq. Vətənpərvərlik olsa, Vətənə bağlılıq olsa, heç bir qüvvə bizim qabağımızda dura bilməz.

Bizi həm müharibədən əvvəl, həm müharibə zamanı, həm də bəzilər müharibədən sonra hədələməyə çalışırdılar və çalışırlar. Amma bütün bu səylər puça çıxdı. Çünki heç kim bizim iradəmizi əyə bilməz. Biz öz ləyaqətimizi, öz qürurumuzu, öz müstəqilliyimizi heç kimə güzəştə getməyəcəyik. Bunu hər kəs bilsin. Bizi hədələməyə çalışanlar indi haradadırlar, hər kəs bilir. Hamı üçün dərs olmalıdır, ibrət olmalıdır. Azərbaycanla diktat dil ilə, hədə-qorxu dil ilə heç kim danışa bilməz.

Mən bir daha sizi bu müqəddəs gün münasibətilə - Füzulinin azad olunması günü münasibətilə təbrik edirəm, sizə cansağlığı arzulayıram. Arzu edirəm ki, biz tələklə bu gözəl diyarı quraq, bərpa edək. Sizinlə burada hələ çox-çox görüşəcəyik. Bir daha sağ olun.

Prezident İlham ƏLİYEV: İşlər gədir?
Sakin: Bəli, işlər gədir, bəlkə mindən çox texnika var.
Prezident İlham ƏLİYEV: Orada indi işlər yaxşı gədir.
Sakin: Çox yüksək səviyyədə, cənab Prezident.
Prezident İlham ƏLİYEV: Milli qəhrəmanlarla görüşüm.
Polkovnik HÜSEYNOV: Cənab Ali Baş Komandan, polkovnik Hüseynov.
Mayor SƏFƏROV: Cənab Ali Baş Komandan, mayor Səfərov.
Prezident İlham ƏLİYEV: Gəlin, baş planla tanış olaq, sonra Zəfər muzeyinin də təməlini bərabər qoyaq.
Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin sədri **Anar QULİYEV:** Möhtərəm Prezident, hörmətli Mehriban xanım, Füzuli Memorial Kompleksi şəhərin mərkəzi hissəsində yaradılacaq. Durduğumuz məkanda, 5 hektarlıq ərazidə işğal muzeyi, Memorial Kompleks və ona bitişik Zəfər parkı salınacaq. Həmçinin yüksək bir məkanda Bayraq meydanı yaradılacaq. İcazənizlə kiçik bir film nümayiş etdirmək istərdik. Film nümayiş olunur.
Anar QULİYEV: Cənab Prezident, videoda da göründüyü kimi, Bayraq meydanı şəhərin ən yüksək nöqtəsində salınacaq və Füzulinin yeni simvolu olacağına inanırıq. Xüsusən də axşam vaxtı işıq-

yerində, - gəncləri bu vətənpərvərlik ruhunda böyütməkdir. Çünki bu olmasa, onda bizim arzularımız yarımcı olacaq. Vətənpərvərlik olsa, Vətənə bağlılıq olsa, heç bir qüvvə bizim qabağımızda dura bilməz.

Bizi həm müharibədən əvvəl, həm müharibə zamanı, həm də bəzilər müharibədən sonra hədələməyə çalışırdılar və çalışırlar. Amma bütün bu səylər puça çıxdı. Çünki heç kim bizim iradəmizi əyə bilməz. Biz öz ləyaqətimizi, öz qürurumuzu, öz müstəqilliyimizi heç kimə güzəştə getməyəcəyik. Bunu hər kəs bilsin. Bizi hədələməyə çalışanlar indi haradadırlar, hər kəs bilir. Hamı üçün dərs olmalıdır, ibrət olmalıdır. Azərbaycanla diktat dil ilə, hədə-qorxu dil ilə heç kim danışa bilməz.

Mən bir daha sizi bu müqəddəs gün münasibətilə - Füzulinin azad olunması günü münasibətilə təbrik edirəm, sizə cansağlığı arzulayıram. Arzu edirəm ki, biz tələklə bu gözəl diyarı quraq, bərpa edək. Sizinlə burada hələ çox-çox görüşəcəyik. Bir daha sağ olun.

Prezident İlham ƏLİYEV: İşlər gədir?
Sakin: Bəli, işlər gədir, bəlkə mindən çox texnika var.
Prezident İlham ƏLİYEV: Orada indi işlər yaxşı gədir.
Sakin: Çox yüksək səviyyədə, cənab Prezident.
Prezident İlham ƏLİYEV: Milli qəhrəmanlarla görüşüm.
Polkovnik HÜSEYNOV: Cənab Ali Baş Komandan, polkovnik Hüseynov.
Mayor SƏFƏROV: Cənab Ali Baş Komandan, mayor Səfərov.
Prezident İlham ƏLİYEV: Gəlin, baş planla tanış olaq, sonra Zəfər muzeyinin də təməlini bərabər qoyaq.

Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin sədri **Anar QULİYEV:** Möhtərəm Prezident, hörmətli Mehriban xanım, Füzuli Memorial Kompleksi şəhərin mərkəzi hissəsində yaradılacaq. Durduğumuz məkanda, 5 hektarlıq ərazidə işğal muzeyi, Memorial Kompleks və ona bitişik Zəfər parkı salınacaq. Həmçinin yüksək bir məkanda Bayraq meydanı yaradılacaq. İcazənizlə kiçik bir film nümayiş etdirmək istərdik. Film nümayiş olunur.
Anar QULİYEV: Cənab Prezident, videoda da göründüyü kimi, Bayraq meydanı şəhərin ən yüksək nöqtəsində salınacaq və Füzulinin yeni simvolu olacağına inanırıq. Xüsusən də axşam vaxtı işıq-

landırma effektləri ilə hər tərəfdən görülmək. Muzey 6 əsas zaldan ibarət olacaq. Hər zal bir mövzuya həsr olunacaq, Füzulinin və Qarabağın strateji əhəmiyyətindən bəhs edəcək. Muzeyin alt qatında erməni işğalçıları tərəfindən qurulmuş istehkamlar təqdim olunacaq. Bununla yanaşı, Füzulinin azad edərək bizim hərbiçilərimizin mükəmməl qurduğu strategiyaya həsr olunmuş bir zal da olacaq. Həmçinin Füzuli işğaldan azad olunduqdan sonra onun görkəmi, bugünkü vəziyyəti və təbii ki, şəhidlərimizin xatirəsinə həsr olunmuş ayrıca bir ekspozisiya da təqdim olunacaq. Muzey böyük bir parkda yerləşəcək. Parkda həmçinin Zəfər abidəsi qurulacaq. İcazənizlə, abidənin müəllifi Rəşad Mehdiyevi təqdim edim.

Prezident İlham ƏLİYEV: Bəli, əlbəttə.
Rəşad MEHDİYEV: Hörmətli cənab Prezident, hörmətli Mehriban xanım, mənim əsərimə dəyər verdiyinizə görə Sizə təşəkkür edirəm. Bu abidə üç hissədən ibarətdir. Podium, sonra lövhə və sütunlar. Lövhədə Füzulidə ağır döyüşlərdə qəhrəmancasına həlak olmuş igidlərin adları əks olunacaq. Abidənin davamında 44 sütun olacaq ki, ümumi 44 simvolunu əks etdirəcək.
Prezident İlham ƏLİYEV: Səmadan da görsənəcək?
Rəşad MEHDİYEV: Yuxarıdan da, bütün hər tərəfdən görsənəcək. Orada elə bir instalyasiya yaranacaq ki, bu 44 simvolu havada kimi görünsün.
Prezident İlham ƏLİYEV: Çox sağ olun. Çox təsirli əsərdir. Bu dağınlar açıq səma altında olacaq.

Füzuli Memorial Kompleksinin layihələndirilməsi və tikintisi ilə bağlı tədbirlər haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram:**

1. Füzuli Memorial Kompleksinin (Füzuli İşğal Muzeyi və Memorial Parkı, Füzuli Zəfər Muzeyi, Füzuli Zəfər Abidəsi və Füzuli Bayraq Meydanı) layihələndirilməsi və tikintisi məqsədilə Azərbaycan Respublikasının 2021-ci il dövlət büdcəsində işğaldan azad olunmuş ərazilərin yenidən qurulması və bərpası üçün nəzərdə tutulan vəsaitdən Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyinə ilkin olaraq

1,5 milyon (bir milyon beş yüz min) manat ayrılınsın.
2. Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi bu Sərəncamın 1-ci hissəsində göstərilən məbləğdə maliyyələşməni təmin etsin.
3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 17 oktyabr 2021-ci il

Anar QULİYEV: Bəli, növbəti hissədə Zəfər parkı ilə yanaşı, 5 hektarda işğal muzeyi və park təşkil ediləcək. Dağıntılar bu gün həmin ərazidədir, olduğu kimi konservasiya olunub saxlanılacaq.
Prezident İlham ƏLİYEV: Azad edilmiş hər bir şəhərdə biz belə bir yer saxlayırıq, dağıntılar qalsın ki, camaat görsün, gənclər görsün, xarici qonaqlar gəlib görsünlər.
Sakinlər: Qarabağ bölgəsi həm abidələri ilə məşhurdur, həm də kəhrizləri ilə məşhur olub. Böyük mədəniyyətdir. Ümumiyyətlə, kəhriz mədəniyyətinin Qarabağda çox böyük şəbəkəsi var. Bizim kənddə Şah Abbas tərəfindən vurulmuş kəhriz var idi.
Prezident İlham ƏLİYEV: Hansı kənddir sizinki?
Sakinlər: Qarğabazar.
Prezident İlham ƏLİYEV: Bəli, Qarğabazar məşhur kənddir. O, azad olunduca biz çox seviniyrdik. Çünki o, böyük kənddir.
Sakin: O, azad olunduca o qədr ağladım ki... Ən qədim məktəb də oradadır.
Prezident İlham ƏLİYEV: Kəhrizlər baş planla nəzərdə tutulur?
Anar QULİYEV: Həm bulaqqlar var burada, cənab Prezident, bəziləri artıq açılıb və müayinə olunub.
Prezident İlham ƏLİYEV: Əlbəttə, bunu nəzərə alın.
Anar QULİYEV: Kəhrizlərə də mütləq bir-bir baxacağıq.
Prezident İlham ƏLİYEV: Ümumiyyətlə, inşaat zamanı gerek Füzuli ictimaiyyəti ilə siz əlaqədə olasınız, həm burada, həm də Bakıda. Bu müzakirədə də onlar iştirak etsinlər.
Qadın sakın: Cənab Prezident, mən də Sizi salamlayıram,

öz evinizdə salamlayıram, hamımız bir yerdə. Deyilən bütün sözlərin hamısına mən də şərikəm. Bu illər ərzində Siz bütün övladlarımızı, keçmiş məcburi köçkün uşaqlarının hamısını oxutmuşunuz. Çünki onların təhsil haqqını dövlət ödəyib. Hər il bizim 500-600 şagirdimiz ali məktəblərə qəbul olur. Ulu Öndər təməlini qoydu və bu gün də Siz onu davam etdirirsiniz.
Sakinlər: Allah Ulu Öndərimizə rəhmət eylesin.
Digər qadın sakın: Mən də cənab Prezident, Sizi salamlayıram öz doğma evinizdə. Yaralılar birincisi biza - Sizin sərəncamınızla tikilən Müalicə Diaqnostika Mərkəzinə, mərkəzi xəstəxanalara gəldilər. Azərbaycanın həkimləri, professorları, alimləri bizi tək qoymadılar, biz, Füzuli həkimlərinə birinci gündən köməyə gəldilər. Bu könlü proses bizim ürayımızı dağa döndərdi, rıqqətə getirdi. Yeni əsgərlərə qulluq etməyimizə, onlara yardım göstərməyimizə çox kömək oldular. Biz onların təcrübəsini öyrəndik. Yəni hər bir əsgərin, - mən indi hörmətli Mehriban xanıma da söylədim, - sinəsində, üreynin başında Azərbaycan bayrağı var idi. Hamısı istəyirdi ki, o şəfəli bayrağı aparıb Şuşada ucaltınsın. Bu, bizi daha da rıqqətə getirdi. Biz həkimlər bütün günün onların qayğısına qalırdıq, onlara qardaş kimi, övlad kimi kömək göstərdik, xidmət edirdik. Bu Zəfəri, bu Qələbəni bizə yaşatdığınız görə Sizə təşəkkür edirəm.
Prezident İlham ƏLİYEV: Mən sizə, bütün həkimlərə təşəkkür edirəm. Sağ olun.
Qadın sakın: Mən çox fəxr edirəm ki, biz azərbaycanlıyıq, bizim dünya miqyasında olan hörmətini-

zi Siz daha da ucaltdınız. Sizin sayənizdə biz bundan sonra həmişə başuca gəzəcəyik. Çox sağ olun.

Prezident İlham ƏLİYEV: Sağ olun. Təşəkkür edirəm.

Sakin: Cənab Prezident, mən tez-tez BMT-nin baş ofisində tədbirlərə qatılıram. Mən Sizin orada ilk gündən çıxışlarınızı qürurla izləmişəm. Yəni o duruşunuzla, o qəmətinizlə bu 44 gündə də o mesajları dünyaya verdiniz. Sizin o mesajlarını ölkəmizi beynəlxalq aləmdə bir daha tanıtdırdı. Həm də ölkəmizlə bağlı çox böyük bir təbliğat gətirdi. Yeni Siz 30-dan çox müsahibə verdiniz.
Prezident İlham ƏLİYEV: Ermənilər artıq uzun illər bizim haqqımızda olmasın yalanlarını uydururdular, öz şəbəkələri vasitəsilə də bunu yayırdılar. Bizim beynəlxalq mediaya çıxmağa o dərəcədə imkanımız yox idi. Ona görə bu imkandan istifadə etdik və müharibə dövründə hiss olunurdu ki, fikir daha çox realılığa əsaslanır.
Sakin: Cənab Prezident, Siz bizim xilaskarınızınız. Bütün gənclərdən tutmuş mənim kimi yaşlı insanlara qədər Sizi xilaskar bilirik.
Prezident İlham ƏLİYEV: Mənim borcum idi, vəzifəm idi. Həmişə hiss edirdim ki, xalq arxamda. Mənə güc, inam verən o idi. Bizi Qələbəyə aparın ürayımızda ki inam oldu.

Sakin: Cənab Prezident, mən üç əsas faktı qeyd etmək istəyirəm - birincisi, o "Dəmir yumruq" siyasətiniz, ikincisi, xalqın Sizin ətrafında möhkəm birləşməsi, üçüncüsü, şanlı Ordumuzun Qələbəsi. Ordumuzun bu şanlı Qələbəsinin özü 1993-cü ildə qoyulmuşdur.
Prezident İlham ƏLİYEV: Ordu məsələləri həmişə birinci sırada idi mənim üçün. Ona görə təsadüfi deyil ki, bizim dövlət büdcəmizdə həmişə birinci xərclər həminə görə ordu xərcləri idi. Bəli, görülmüş işlərlə bağlı ictimaiyyətə vaxtaşırı məlumat verilir, paradlar keçirilir, mənim müxtəlif görüşlərim işıqlandırılırdı. Amma biz görülmüş bütün işləri təqdim edə bilmirdik. Çünki bunlar, əlbəttə, məxfi xarakter daşıyırdı. Amma müharibə zamanı göstərdik.
Futbolçu: Hamımız təşəkkür edirik. Hamımız çalışırdıq xidmət edək, hərbiç kimi olmasa da, idmançı kimi çalışdıq ki, Qarabağa xidmət edək. Biz beynəlxalq oyunlarda həmişə bir az məğlub kimi idik, amma indi fərqli çıxış etməyə çalışırıq.
Prezident İlham ƏLİYEV: Əlbəttə, artıq biz bundan sonra qalib xalq kimi əbədi yaşayacağıq.

Anar QULİYEV: Cənab Prezident, Füzuli şəhərinin işğaldan əvvəl məskunlaşma ərazisi bu xəritədə tünd rənglə göstərilib. İndi artıq 397 hektar təşkil edir. Yeni baş plana görə artıq bu sarı rənglərlə göstərilmiş ərazi, o cümlədən hava limanı daxil olmaqla, 1936 hektar təşkil edəcək. Şəhər, ümumiyyətlə, 50 min nəfər üçün planlaşdırılıb. Yəni hesabat dövrünə - 2040-cı ilə 50 min nəfərlik şəhər olacaq.
Prezident İlham ƏLİYEV: Torpaq da yaxşı, münbit torpaqdır. İndi aparılan şum, səpin, əkin o məqsədi güdür ki, vaxt itirməyək, bu torpağı artıq diriliyə gətirək. Ona görə camaat qayıdandan sonra əlbəttə ki, yenidən bölgü aparılacaq. Bir də ki, burada həyatıyanı torpaqlar da nəzərdə tutulur, mənə məruzə edildi. Kəndlərdə hər bir evin təqribən ən azı 12 sot torpağı olacaq.

Anar QULİYEV: "Ağıllı şəhər" yanaşması təbii ki, burada həm ağıllı idarəetməni, həm də müasir texnologiya üzrə peşəkar kadrlar hazırlanmasını nəzərdə tutur. Ağıllı cəmiyyət, sağlam ətraf mühit, həyat tərzi, nəqliyyat və rabitə, rəqəmsal əsaslı şəbəkələr global miqyasda yeni yanaşmadır. Çalışacağıq burada sağlam ətraf mühit, parklar, çoxlu yaşıllıq olsun.
Prezident İlham ƏLİYEV: Burada ictimai zonalar - gəzinti, velosiped yolları çox olacaq.

Anar QULİYEV: Bəli, cənab Prezident. Burada az və ortamərtəbəli çoxmənzilli binalar inşa ediləcək. Daha sonra həyatıyanı bağ sahələri olan fərdi evlər tikiləcək. Şimal hissədə nəqliyyat dəhlizi, avtomobil yolları, demir yolları çəkiləcək, aeroport artıq tikilib. Ona görə yaşayış hissəsini biz şəhərin sol tərəfinə daha çox yerləşdirdik və aeroporta yaxın ərazilər daha çox məşğulluq yerləri olacaq. Burada sənaye parkı, logistika parkı var. Şəhərdə həmçinin ekopark yaradılacaq. Şəhər ətrafında çox böyük ərazidə meşə zoaqları da olacaq. Avtoyagızal, demir yolu və yağzalı şəhərin gircəyində yerləşəcək. Gələcəkdə böyük bir idman zonasının qurulması, stadionun tikilməsi planlaşdırılır.

Məşğulluğa gəldikdə burada nəqliyyat-logistika əsas sahə olacaq. Əsasən sənaye, yüngül sənaye və təbii ki, turizm.

Sakin: Cənab Prezident, 500-dən artıq iş yeri yaradılıb.
Prezident İlham ƏLİYEV: Daimi?
Sakin: Bəli.
Prezident İlham ƏLİYEV: Bu işlərə Füzulidən olan gənclər, insanları cəlb edilsin.
Anar QULİYEV: Avtomobil yolları 46 kilometr təşkil edəcək. Piyada, velosiped yolları 85 kilometr. Məsələn, avtomobil yolları tamamilə ayrılacaq, ayrıca zolaqla ancaq piyada, velosipedlə hərəkət üçün şərait təmin olunacaq.
Prezident İlham ƏLİYEV: Ekoloji, təmiz şəhər nəqliyyatı.
Anar QULİYEV: Bəli, bu, prioritetlərimizdən birincisidir.
Prezident İlham ƏLİYEV: İndi böyük xəstəxananın layihəsi hazırlanır. Yaxın həftələrdə mənə təqdim ediləcək.
İdmançı: İnşallah, Füzulidə böyük idman kompleksləri olacaq.
Prezident İlham ƏLİYEV: Sözsüz. Olimpiya İdman Kompleksi mütləq yaradılacaq.
İdmançı: Çox təşəkkür edirik, sağ olun.

***
Sonra Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Füzuli Memorial Kompleksinin və Füzuli şəhərinin bərpasının təməli daşını qoyublar.
***
Sonda xatirə şəkilləri çəkdirdilər.